

Tinfos kulturmiljø

Innholdsfortegnelse

Tinfos kulturmiljø

Publisert 09.03.2018 av Riksantikvaren

Det industrielle kulturmiljøet på Tinnfoss i Notodden kommune ble fredet i juni 2014. Fredningen omfatter hele miljøet med kraftstasjoner, industribygninger, tekniske anlegg og boliger fra slutten av 1800-tallet og fremover.

Gamle Tinfos I ble satt i drift i 1901 for å forsyne Tinfos papirfabrikk, Notodden Calsium- og Carbidfabrikk og levere strøm til Hydro. Foto: © Per Berntsen

Tinfos II sto ferdig i 1912. Da var det behov for mer kraft, blant annet til det nye Tinfos Jernverk. Foto: © Per Berntsen

Maskinhall med utfasede aggregater i Tinfos II. Foto: © Per Berntsen

Kommune: Notodden

Fylke: Telemark

Fredning vedtatt i statsråd 20.06.2014 (se forskrift)

Vannkraft og skog er naturressursene som ligger til grunn for etableringen av virksomhet ved Tinnfoss i Notodden kommune, Telemark.

Det mørkeste brune markerte området på kartet (her vist som flyfoto) viser Tinfos kulturmiljø på Notodden. Klikk på symbolet ved det markerte området for mer informasjon hos Kulturminnesøk. Du kan også zoome i kartet for å utforske nærmere.

Den andre industrielle revolusjonen

En forsiktig utnyttelse av ressursene startet på slutten av 1700- tallet, men det er først mot slutten av 1800-tallet og tidlig på 1900-tallet at industrimiljøet ble etablert med kraftstasjoner, tresliperi, papirfabrikk, administrasjonsbygninger og boliger.

På denne tiden var det vanskelig å føre kraften over lange avstander. Industrien etablerte seg derfor der kraften fantes, og dette ble bakgrunnen for fremveksten av kraftkrevende kjemisk industri og treforedling i Norge. Dette kalles ofte ”den andre industrielle revolusjonen” der Norge fikk en viktig rolle i internasjonal sammenheng på grunn av den rike tilgangen på vannkraft.

Helhetlig kulturmiljø

Tinfos kulturmiljø er et helhetlig kulturmiljø. Terrenget er bratt og trangt, og bebyggelse og tekniske anlegg er presset sammen på de tilgjengelige arealene rundt fossen og Sagafosdammen. Det har vært lite utbyggingspress i dette området i de senere årene, og kulturmiljøet er derfor godt bevart.

Tre generasjoner kraftverk innenfor et lite område viser den teknologiske utviklingen i de siste 100 års vannkraftproduksjon. Den lagdelte samfunnsstrukturen er lett lesbar og er fysiske minner som viser hvordan folk levde og hvordan samfunnet fungerte. I tillegg viser bygninger og anlegg hvordan eierne og investorer på den tiden tok ansvar både for den sosiale boligbyggingen og infrastrukturen ellers i de samfunnene som ble bygd opp rundt industrien.

Formålet med fredningen er å sikre helheten, men innenfor det fredete området ligger også enkeltobjekter av meget høy verdi.

Nominasjon til UNESCOs verdensarvliste

Til sammen utgjør helheten Tinfos kulturmiljø et miljø av stor nasjonal verdi. Tinfos har også spilt en viktig rolle for etableringen av Norsk Hydro på Notodden. Den første prøveproduksjonen av kunstgjødsel i industriell målestokk ble gjennomført med kraft fra den eldste kraftstasjonen på Tinnfoss.

Tinfos kulturmiljø inngår nå i den norske nominasjonen av Rjukan-Notodden Industrial Heritage Site til UNESCOs verdensarvliste.

Kulturmiljøer

- Område der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng
- Kan for eksempel være et byområde, ei setergrend, et fiskevær eller et industriområde med fabrikker og boliger
- I dag er tolv kulturmiljøer fredet i Norge